

KÉZFOGÁSOK

ALEKSANDAR TIŠMA

HÁROM DERMESZTŐ NAP

Aki Újvidék térképe fölé hajol, pókhálóhoz hasonló rajzot pillant meg, amelyet egyrészt széles, félkör alakú szalag vág ketté, a többi irányban pedig harmonikusan szerteágazódik. A pókhálót félkör alakban átmetsző szalag — rendszerint kék színűre festik — a Duna, a város változhatatlanul keleti határa, de ugyanakkor mintegy anyaole, méhe is, mert egykor mocsaras partja mentén, a láp és kipárolgások belső félkörében sarjadtak ki a település első csirái, a kézművesek, élelmiszer- és borkereskedők első kunyhói és vityillói. Ezek a kisémberek innen, a nyirkos és maszatos lapályról a vízen át látták el a szárazon és úri módon élő, számukra a törvény erejénél fogva megközelíthetetlen katonai Péterváradot, amely odaát a sziklás és magas parton állt. Az első telepések az eladásra szolgáló élelmiszereket és a saját termelésükhöz szükséges nyersanyagot a termékeny és sík mögöttes országrészből fuvarozták ide s azon át építették egyenes és hosszú útjaikat, melyek mentén kertészek és fuvarosok viskói nőttek ki a földből — s az utak hálója arra terjedt, amerre nem akadályozták mezsgyék. A legrégibb, a Duna mentén, a folyóágak és mocsarak között sarjadt települések ma is előtűnnek a térkép ide-oda kígyózó vonalaiból, amelyek váratlan szeszélyességgel torkollnak a kerek kiszélesedésekbe — a terekbe; még ma is itt van a boltokkal, vendéglőkkel, templomokkal és hivatalokkal teletűzdelt üzleti negyed, s ezeknek szövevényéből emelkedik ki az Avala mozi épülete, s vele szemben, rézsút a túlsó oldalon a Merkur-palota. Az újabb települések viszont a város háttérében, az országutak mentén épültek, s ágaik messze kinyúlnak a síkság felé, miközben a keresztutcák fonadékát szőtték maguk között, hogy aztán lassanként eltűnjenek, s mindinkább megrikkuljanak, mindegyikük önmagának húzzon meg egy-egy magányos, hosszú utcát, amely már a szántóföldekig ér, a kifeszített pókháló legszélő fonaláig nyúlik és látthatatlanul belevész a háló alapzatába.

Ilyen kép — ilyen térkép — volt a két magasabb rangú magyar tiszt, egy csendőrhadnagy és egy rendőralezredes előtt 1942. január huszadikán, midőn a kerületi parancsnokság rendelkezésére kidolgozták a razzia tervét, amelynek másnap reggel kellett elkezdődnie. Mint tanult stratégiák, az újvidéki utcák hálózatát több kisebb hálózatra osztották, s azután a rendelkezésükre álló legénység névsorának birtokában minden ilyen kisebb hálózat számára őrzárakat rendeltek ki: egy nyomozót, melynek a lakások átkutatása volt a feladata, s egy begyűjtőt, azzal a feladattal, hogy a gyanús előállítottakat egybeterelje; végül egy kísérő osztagot, amely az elfogottakat igazolásra vagy kivégzésre elkíséri. A két stratégia feladata tehát csaknem teljesen absztrakt volt: egyrészt a lajstromokon ismeretlen nevek s a hozzájuk kapcsolódó rangok absztrakciója, másrészt egy felosztott térkép elvontsága. Viszont mindkét absztrakció mögött már akkor is emberek álltak: egyesek kialakult tulajdonságaikkal, mások elháríthatatlan megterheléseikkel, s így a két törzstiszt ceruzavonásai olyan időben, amikor a lakosság aludni tért, voltaképpen eldöntötte annak az ezernégyszáz embernek a sorsát, akinek az elkövetkező három napban pusztulnia kellett, valamint annak a mintegy tízezer embernek a sorsát is, akinek megengedik, hogy a razzia túlélje. Mert noha a razzia célja egyedüli és megbeszélte volt: az, hogy a szláv és zsidó lakosságot megtizedeljék, s noha minden járőr vezetőjének a legszélsőségesebb kíméletlenséget tanácsolták, mégis az egyeseken múlt, hogy az adott absztrakciók kereteiben is tanúságot tegyenek arról, milyen fokon húznak egyrészt azokhoz, akik megtizedelésre kerülnek, másrészt azokhoz, akik tizedelnek. Voltaképpen nem is hogy tanúságot tegyenek, hanem megvalósítsák, mert mind-egyikük odatartozásának foka egyik vagy másik félhez már nagyjában meghatározott volt: születésükkel, külsejükkel, beszédükkel, érzelmi és gondolati tartalmukkal, s a két magas rangú tiszt ceruzavonásai ezernyi tulajdonságukat csupán hozzákapcsolták ahhoz a szövedékhez, ahhoz a kölcsönös kapcsolathoz, amely az elkövetkező napokban minden egyes ember számára halált vagy életet jelent, megöletést vagy megbocsátást.

o o o

A Blahmák házába betoppant nyomozó járőr két, dunántúli származású fiatal katonából és két csendőrből állt, akiket Csúrog községből, az ottani razzia lezajlása után vezényeltek ide; az osztag élén Ghéczy csendőrhadnagy, egy húszas éveiben járó, keskeny, csapott vállú, komor tekintetű, duzzadt szemhéjú fiatal ember állt. Ghéczy már a megszállás kezdete óta Újvidéken tartózkodott, de alig tíz napja sikerült fiatal feleségét is ide költöztetnie, s a razzia hajnalán közvetlenül a jó meleg hitvesi ágyból kellett felkelnie. Még sötét volt, amikor a jeges utcákon új menetcsizmáiban csúszkálva a tűzéraktanyába érkezett, ahol megkapta a melléje beosztott embereket és az utasításokat, s elindult a térképen vörös ceruzával számára megjelölt körzetbe. Eltökélt szándéka volt, hogy szigorúan, de igazságosan fog eljárni, csupán a szabályszerű igazolványokat méltányolja, s minden egyes lakásban

alapos házkutatást tart. S miközben szigorúan ragaszkodott ehhez az elvhez és alárendeltjeit is ennek betartására készítette, munkáját csupán egyszer, délben szakította félbe, hogy embereivel elfogyassza a meleg ételt, amelyet a vonatcsapat emberei a városban széthordtak és a katonáknak a fedett teherautókról szétosztottak. Ez alatt az idő alatt mindössze huszonegy házat járt be a Nenadović utcában, a Šupljikac vajda tér szomszédságában, s ezekben a házakban két gyanús szerb fiatalembert sikerült felfedeznie és az elfogottakat összegyűjtő járőrnek átadnia. Mindketten egy közeli faluból utaztak Újvidékre, házi védszent ünnepre, hitelesíttetlen igazolvánnyal. »Gyenge eredménnyel!« — elégedetlenkedett fejét csóválva a tábornok, amidőn késő este a tűzér-laktanya folyosóján a csendőrhadnagy jelentéstételét meghallgatta. A járőrök valamennyi vezetője itt gyülekezett és átfázva, fáradtan, éhesen toporogtak a sorban, alig várták, hogy elbocsássák őket és végre valahol felmelegedhessenek. A hadnagy gondolatban már a lakásán volt, a felesége oldalán, akinek védtelensége a fegyveres leszámolás eme óráiban ugyancsak aggasztotta. »Roppant gyenge eredménnyel!« Amikor pedig a hadnagy igyekezett elmagyarázni, hogy a számára kiosztott körzetben milyen nehéz a mély, lakásokkal túlszűfolt udvarokban az átvizsgálás, a tábornok arca elvörösödött, s úgy ráfőnmedt a tisztre, hogy a hosszú folyosó csak úgy harsogott: »Csend! Örült! Én nem a házokról beszélek, hanem az emberekről! Azt akarom, hogy holnapra száz bandita szerepeljen a listáján, pontosan száz, megértette?! Semmi egyéb nem érdekel, cselekedjék, ahogy tud. Következő!« S ahelyett, hogy hazatérhetett volna, őt is, akárcsak a többieket, a laktanya egyik szobájába küldték aludni, s egy egészségétől duzzadó, borostás főhadnaggal együtt kapott közös ágyat, aki miután csizmáit ledobta, ruhástól dőlt az ágyba, csaknem az egész pokrócot magára húzta, s a következő percben már harsogó horkolásba kezdett. Mellette Ghéczyt sokáig kerülgette az álom. Fázott a válla, fáztak a lábai, zavarta a testes, terjedelmes főhadnagy, meg a horkolása, szerette volna felébreszteni, hogy megkérdezze, hogyan képzeli a tábornok, hogy ő száz banditát teremtsen elő a föld alól, egy polgárok lakta városban, s hogyan kell neki a tábornok kedvében járnia. Erre a gondolatra félelem fogta el, s ez egybeolvadt azzal a félelemmel, melyet a kaszárnyaablakon besüvítő jeges szél támasztott benne, meg az ablaküvegre csapódó hőcsomók és az az immár tehetetlen gondolat, vajon mi lehet a feleségével, aki egyes-egyedül van a mindannyiok előtt ismeretlen városban, s az aggodás, hogy az általános düh és idegesség közepette a legsötétebb baj is történhet az asszonnyal. Hajnaltájban kábultan, dideregve és mérgesen ébredt: a főhadnagy meg a többiek már lámpavilágnál öltözködtek. Ő is felkelt, felöltözködött és lement a kázinba, hogy a reggelit átvegye, aztán az udvarban gyülekező katonák és csendőrök közt megkereste az embereit. Azok bádogkulacsot adtak körbe. »Mi ez?« — kérdezte a hadnagy egyik idősebb csendőrtől. — »Rum, hadnagy úr! A konyhában osztogatják. Húzzon egyet a hadnagy úr is!« Ghéczy nyelvén már ott volt az elutasítás — az ajánlatot szemtelennek tartotta, de aztán a fagyos éjszaka, a sötétség, s a rá várakozó feladat fenyegető súlya megtette a magáét, gyengéséggel fogta el, átvette a feléje

nyújtott kulacsot és nagyot húzott belőle. »Ma másként kell csinálnunk!« — mondta a csendörnek bizalmas hangon, miközben érezte, hogy az alkohol átjárja az ereit és jótékonyan elkábítja. »Ahogy a hadnagy úr parancsolja!« — felelte a csendőr, összezsapta a bokáit és egészen behajolt a hadnagy arcába, szemmel láthatóan már pityókásan. Elindultak a körzetükbe, ahhoz a házhoz, ahol előző este abbahagyták a razzliát; a jeges hó fölött éppen akkor oszladoztak a sötétség foszlányai, s a sarkon egy teherautó állt meg berregve, körülötte a gyűjtő járór legényei toporogtak. »Nem kell sokat teketóriáznii!« — mondta a hadnagy embereinek. »Csak az intésemre ügyeljeteK — s kifelé mindazokkal, akikre rámutatok.« De mintha a véletlen is ki akart volna tolni velük. A Nenadović utca sorra következő házaiban megint csak olyan lakókra akadtak, akiknek teljesen rendben volt az igazolványuk, sőt köztük meglehetősen nagy számban magyarokra és németekre; s ha egyiket-másikat megkísérelte rávenni, hogy befektétse a szomszédját, csupa ijedt, óvatos választ kapott: »Semmi rosszat nem tudunk róluk.« Kilenc óra körül valahonnan a közelből elszórt lövéseket hallottak, s hamarosan egyidejűleg több puska sortüzét. Mikor kiment az utcára, Ghéczy megállapította, hogy nincs ott a tehergépkocsi, sem pedig a gyűjtő járór; magához szólította a fiatalabb csendőrt, — az idősebbnek már egészen vérbe borultak a szemei, — s megbízta, tudja meg, hová távozott a gépkocsi és miért lövöldöznek; aztán három emberrel tovább folytatta a házkutatást, de figyelmét egyre kevésbé fordította az igazolványokra és az emberekre, inkább a szűnni nem akaró lövöldözésre fűlt. A fiatalabb csendőr futva tért vissza. »A teherautó mintegy kétszáz méternyire innen áll a sarok mögötti téren, a katonák embereket lönek agyon.« — »Az utcán?« — »Igen, az utcán.« A hadnagy emberével átment a következő házba, de maga is szerette volna látni a kivégzések színterét, nem azért, mintha kíváncsi lenne a véres látványra, hanem azért, mert úgy érezte, ez a látvány az ő tanácsstalanságát is eldönti. Amikor a Nenadović utca utolsó házában végeztek a ház átkutatásával, a Šupljikac vajda térre indultak, s itt a hadnagy a lombjukat vesztett fák közt, a hóval borított park utolsó oldalán valóban megpillantotta a tehergépkocsi sötét, nagy tömbjét, körülötte pedig emberek kis csoportjait; egyenruhás és sötét polgári ruhás alakokat, rendetlen egybevegyülésben. Lövések dördültek, most már tisztán hallhatóan, kemény éles lövések, válaszként pedig több hangon is, siránkozó jajgatás; látta, amint egyes civilruhás alakok megtántorodnak és összeesnek, s eközben egyenruhás alakok hajolnak föléjük, előreszegezett puskával, amelyekből lángcsóvák csapnak a föld felé. A hadnagy felizgatott tudatában két ellentétes gondolat csapott össze: »Minden eldőlt!« és »Minden elveszett!«; viszont mind a kettő, mint ahogyan várta, elhatározásában és biztonságban forrt egybe. »Utánam!« — adta ki a parancsot. A következő sorra kerülő házból a Šupljikac vajda tér 11-esből egy fiatal szerb nőt hurcoltatott elő, aki nem tudta igazolni, hogy miből él, a másik házból pedig egy héttagú családot; itt a család fő, egy szlovák órás, rosszul kiejtett, félig-meddig kaszárnyai kifejezésekkel hivalkodott, melyeket, mint mondotta, még az osztrák—magyar hadseregben tanult. »Valamennyit kísérljeteK amoda, valamennyit oda!«

— adta ki a parancsot két katonájának, s türelmetlen mozdulattal a tér oldalára mutatott. Blahmék lakásában magabiztossága ugyancsak megnőtt, mihelyt az átnézett iratokból kitűnt, hogy zsidókkal van dolga és a remült, néki úgy tetszett: gyáván eltorzult arcukat látta; zord pillantást vetett rájuk. »De a papírjaink rendben vannak, nem igaz, hadnagy úr?« — igyekezett Vilim Blahm tárgyalásba bocsátkozni. »Csend!« — kiáltotta rá Ghéczy, akárcsak előző este a tábornok őreá. »Semmiféle tanácsadásra nincs szükségem, megértette?« A két katonát ott hagyta, hogy vigyázzanak rájuk, míg felöltöznek; a csendőrökkel pedig özvegy Csokonainé lakásába ment át; itt megállapította, hogy albérlőjének, Kocsisnak, habár munkaigazolással rendelkezik, nincs bejelentőlapja; megfeddte hát, hogy magyar ember létere nem vet számot az előírásokkal, majd félrevonta és az utcai rész bérleti felől érdeklődött. Kocsis hímezett-hámozott, sűrűn pillogott, végül is engedett a hadnagy elborult tekintetének. »Hát, gondolhatja, kicsodák, hadnagy úr. Gazdagok, nem szeretnek bennünket, magyarokat. A lányuk nemrég úgy pusztult el, hogy rálőtt a csendőrökre.« A hadnagy keményen bólintott, s embereivel együtt távozott. Az udvarban, az üveges veranda előtt már ott álltak Blahmék, vastag télikabátban, kalapban, meleg hócipőben, katonák őrizetében, akik fázósan topogtak mellettük. »Itt nincs több« — vetette oda a hadnagy. »Zárják le a lakást és mehetünk!« Megvárta, míg a parancsot végrehajtják, aztán a két csendőr kíséretében maga is elhagyta a lakást. Odakünn a járdán megállt, s tekintetével elkísérte a sietősen lépkedő alakokat, a két ünnepélyesen sötétruhás és a két másnászín egyenruhás jelenséget, akik átvágtak a téren. Ghéczy türelmetlen volt, úgy tetszett neki, mintha megengedhetetlenül lassan haladnának. Végre megérkeztek a félig-meddig fáktól eltakart teherautóhoz, s elvegyültek az ott ácsorgó egyenruhások soraiban. Két lövés hallatszott. Ghéczy megvárta, amíg két katonája kiválik a tömegeből, azok pedig, mikor meglátták, hol várakozik rájuk a hadnagy, futólépésben vissza-indultak. A hadnagy jelt adott a csendőröknek, hogy indulnak, s becsapta a kaput; a ház végigkutatása itt véget ért.

Janja, Blahm feleségének családja, a Herriot utcában már a razzia első napján átesett az igazoltatáson és házkutatáson. A városnak ebben a körzetében Szalma Aladár rendőrfőhadnagy osztága működött; két jól begyakorolt rendőr, a hozzájuk kivezényelt tartalékossal; egyikük egy pesti kereskedősegéd volt, másikuk pedig egy szikár, fiatal felső—magyarországi paraszt. Szalma jogász volt, múltjában bőséges tapasztalatokkal; mivel a harmincas évek gazdasági válságában a saját szakmájában nem tudott elhelyezkedni, csaknem egész évtizedet töltött magyarországi kisvárosokban, mint gazdag polgári és birtokoscsaládok gyermekeinek nevelője. Lassanként hozzászokott, hogy titokban igyék és csinosabb lánytanítványait elcsábítsa. Mikor Szlovákiából egyes részeket Magyarországhoz csatoltak, bekerült a rendőrségre, majd Románia egyes részeinek megszállása hadnagyí rangot hozott neki, s ekkor már, igaz, hogy külsőre higgadt és hűvös egyéniség volt, valójában azonban bűnöktől kikezdett és bizonytalan ember. Miután a kapott utasítások kétértelműségéből — »nem közönséges igazoltatás, hanem tisztogatás« — azonnal megértette, hogy a razzia vérfürdővé fajul, sőt,

miután italtól kikezdett, de okos fejében előrelátta, hogy egyszer majd ezért számot is kell adni, úgy határozott, hogy a piszkos feladat végrehajtásában a lehető legnagyobb fenntartással vesz részt, s amennyire ez lehetséges, a kilengésektől még a melléje beosztott két rendőrt is megóvja. Tőlük azt kérte, mint mindig, ha a terepen teljesítettek szolgálatot, hogy gondoskodjanak arról: az ő két kulacsa ne maradjon üresen, s hogy helyette, akinek tekintete már elködösödött, tehát helyette nézzék át a polgárok igazolványait, amelyekről feltételezte, hogy kifogástalanok lesznek; a lakások átkutatását viszont az idősebb katonának, a pesti kereskedőségének engedte át, akiben az akció kezdetén mutatkozó csaknem esztelen türelmetlenségéből és lihegő kopóizgalmából az érzelmileg kiegyensúlyozatlan embert sejtette. Így kettős játék fejlődött ki: egyrészt az igazoltatás, melyet Szalma vezetett, s melyet csaknem következmények nélkül bonyolítottak le, másrészt pedig a kereskedőségéd hisztérikus, keresztül-kasul mindent felforgatása a házakban, ami vagy tényleges lelet nélkül végződött, vagy csupán azzal az állítással, hogy valamelyik ágy, szekrény alatt, valakinek a padlásán vagy régi bútora alatt revolver, puska vagy egész fegyverraktár lappang. Mert a kereskedőségében, mihelyt Szalma hangsúlyozott nemtörődömség folytán arról győződött meg, hogy a bűnösség eldöntésében önálló lesz, vagy ezt ellenőrzés nélkül teheti, az igazság sajátos harcosa támadt fel; mivel gyerekkorától fogva szigorú gazdák keze alatt szolgált, most megragadta a régóta sóvárgott alkalmat, hogy a vagyonosokon és tehetősökön bosszút álljon; s emelett elhatározásaiiba a soha szerelemre nem talált férfiember gonosz irigysége is befurakodott; az, hogy a fiatal párokat, akik körül még a meleg közös nyoszolya illata kóválygott, elválassza egymástól vagy megsemmisítse őket, vagy épp ellenkezőleg, élvezetet találjon nyilvánvaló hűséges ragaszkodásukban, s hogy emiatt nagylelkűen megbocsásson nekik; hogy érett, erőteljes férfiakat meghagyjon vagy kivezessen, attól függően, vajon úgy látja-e, már eleget éltek, vagy még örömekre és javakra áhítoznak. Így történt meg, hogy Janja családjának házából kivitette a jómódú házigazdát és pirospozsgás, dúskeblű feleségét, s az épület udvari részéből ugyanígy a sánta asztalost feleségével és gyermekével együtt, míg Janja édesanyjának, húgának és öccsének könnyed szívvel megkegyelmezett. Másnap estefelé, amikor Szalma járórének többi tagjával a szomszédos Margetić utcába jutott, Janja nővérét és húszéves villanszerelő férjét az áldozatokat összegyűjtökhöz kísértette, azzal a váddal, hogy fegyvert rejtegettek; azokat aztán száz és száz más elfogottal együtt a temetőbe vitték és ott agyonlőtték őket.

A város központjától a legtávolabbi külvárosig nyúló Karadorde utcát a razzia stratégiái, hosszúsága miatt két körzetre osztották; a külső körzet, amelyben a Čutura család háza is állt, Desberényi csendőrfőhadnagynak jutott. Desberényi fekete hajú, magas, jóképű, szép pályát befutott tiszt volt, akit évfolyamtársai közül elsőként neveztek ki főhadnagynak, s már kettős tapasztalattal rendelkezett az elégedetlenkedő kerületek átfésülése terén; Szlovákiában és Romániában emelett a szerencse is kezére járt, mert három csendőrt osztottak be mellé, köztük egy szakaszvezetőt is, akik már évek óta szolgáltak a nemrég

megszállt vidékeken. Csupán a nyomozó járőr, egy tartalékos tizedes volt ezen a téren újonc; őt nemrég helyezték Bácskába továbbszolgálatra. A főhadnagy nyomban különválasztotta a többiőt és azt a feladatot bízta rá, hogy a házkutatásra kijelölt épület előtt örködjék. Annak tudatában, hogy a körülmények ismerete nélkül sikeresen nem tevékenykedhetik, mindenekelőtt egy magyar tulajdonában álló ház udvari konyhájában helyezkedett el és az idősebb szakaszvezetőt elküldte, kerítsen alkalmas besúgót. A szakaszvezető a szomszédságból hamarosan elő is állított egy szőke, maszatos, tizenkilenc éves félnémetet, akit még régebben lopásért többször is elítéltek. Desberényi, miután négy szemközt leült a konyhában a fiatalemberrel, tudtára adta, hogy ismeri a múltját, s hogy most, amikor leszámol a törvényellenes elemekkel, ha akarja, elteheti láb alól anélkül, hogy erről bárki is tudomást szerezhetne; ezután közölte a halálsápadt ifjúval, hogyan szabadulhat súlyos helyzetéből: csatlakozzék az őrzárhoz és minden egyes ház előtt adjon tájékoztatást az ott lakókról. A fiatalember vállat vont és ráállt. Amikor a reggel dermesztő hidegében kimentek, Desberényi a szakaszvezetőtől arról a kellemetlen tényről értesült, hogy a elfogottakat átvevő őrzárattal nem tud kapcsolatba lépni, mert, valószínűleg tévedésből, az egész Karadörde utcába mindössze egy ilyen őrzáratot küldtek, az pedig a központhoz közelebb ütött tanyát. Desberényi ugyancsak töprengett, vajon a parancsnokság közbenjárását kérje-e, s végül úgy határozott, hogy a huzavona elkerülése végett ezt nem teszi, hanem a gyanús elemek felszámolását a saját embereivel fogja elvégeztetni, a megölték lajstromát pedig később adja át a gyűjtő őrzártnak. Ezzel egyben újabb bizonyosságot szolgáltat arra is, hogy mennyire rátermett a vezetésre. Sorra vették hát a házakat. Desberényi már az utcán, a kapott adatok alapján döntött az egyes házbeliéek sorsáról; a besúgót odakünn hagyta a tartalékoskal, aki az őrszem szerepe mellett még azt a kötelességet is magára vállalta, hogy elkészítse a meggyilkoltak lajstromát, Desberényi bement a házba csendőreivel, átnézte az igazolványokat, de nem azért, hogy ellenőrizze, hanem hogy megállapítsa a már előre elítéltek azonosságát, aztán átadja ezeket embereinek, hogy kivégezzék őket. Kostiőékről, akiknek családi háza elé az őrzárat a razzia második napjának délutánján érkezett, a főhadnagy igen határozott tájékoztatást kapott fiatal szomszédjuktól: két testvér hadifogságban van, egy testvérük pedig, érettségizett fiatalember, nemrég esett el a csendőrökkel lezajlott összecsapásban. Mihelyt az udvarba léptek, a főhadnagy megparancsolta, hogy az egész család életkor szerint sorakozzék fel a tornácra: az édesanya, két lánya és a legfiatalabb, tizennégy éves fiú. Őtura idősebb nővérétől átvette az előkészített iratokat, ezután az anya keresztlevelét és bejelentőlapját félretette, a többi okiratról pedig hangosan felolvasta a neveket, s megvárta, hogy azok elhangzása után mindegyikük hangosan jelentkezék. Mihelyt ennek a szertartásnak vége volt, a csendőrök megparancsolták az öregasszonynak, hogy menjen vissza a házba, a három fiatalabbat pedig az udvar hátsó részébe kísérték. Az anya azonban, aki a környező házakból a tegnap és ma egész nap felcsattanó lövésekből tudta, hogy miről van szó, nem engedelmeskedett a parancsnak, hanem

a gyerekei után szaladt. Elkeseredett tusakodás támadt, egyik csendőr puskatusát az öregasszony lágyékába vágta, a másik kettő pedig a gyerekekre vetette magát, akik megkísérelték, hogy anyjuk segítségére siessenek. »Elég!« — kiáltott a csendőrökre a főhadnagy és karmozdulattal jelt adott, hogy az anyát is a többiekhez sorolják. Egyik csendőr fölemelte az öregasszonyt és magával vitte, átmentek az udvaron, egészen a kerítésig, ott a csendőrök ismét felsorakoztatták őket, mint az imént a tornácon. Aztán hátrább léptek és puskacsőre vették áldozataikat. Három lövés dördült: a fiú és a fiatalabb lány összerogyott, majd még három lövés és az anya most idősebb lányával együtt rogyott a földre, aki édesanyját magához szorítva tartotta. A főhadnagy most hozzájuk lépett, lábával mindegyiküket a hátára fordította s megállapította, hogy halottak; ezután megparancsolta, hogy a holttesteket húzzák közelebb a kapuhoz, hogy a gyújtó őrnjázat később könnyebben megtalálhassa őket. Ezután az öregasszony iratait a többihez csatolta és a ház előtt őrt álló tartalékosnak adta, hogy vezesse be őket a névjegyzékbe.

Csuka Zoltán fordítása

* Részlet a szerző *Blahm könyve* című regényéből.